

Ambachts-en Baljuwhuis Voorschoten

Voorstraat 12-14



Het Ambachtshuis (links op de foto)

In het begin van de 17e eeuw vonden de rechtspraak en andere openbare bijeenkomsten plaats in de herberg van de baljuw-schout, nu 'Het Wapen van Voorschoten'. Maar Voorschoten civiliseerde en Johan van Wassenaer van Duivenvoorde schreef in zijn aanvraag bij de Staten van Holland, voor toestemming van de bouw van het Ambachtshuis, dat hij een Regthuys wilde "om de herbergen te schuwen", oftewel: wegblijven uit de herbergen in verband met handgemeen tijdens de zittingen.

Het Ambachtshuis is in 1635 gebouwd en deed tot het einde van de 18e eeuw dienst als raad- en rechthuis. Het recht werd uitgesproken in de vierschaar in de grote zaal boven het souterrain. De grote zaal wordt nu gebruikt als vergaderruimte voor het gemeentebestuur en voor het voltrekken van huwelijken. In de zaal bevindt zich aan de zuidelijke wand een groot en monumentaal kunstwerk van Loek Bos. Daarop zie je verwijzingen naar het gebruik van het aloude Voorschotense recht- en raadshuis. In het souterrain bevonden zich de cellen voor de gevangenen, nu de toiletten. Vermoedelijk was er ook een waag in de kelder aan de voorzijde waar nu het café is. De zolder deed tot enkele jaren terug dienst als expositieruimte.

Bij de omwenteling, waarbij in 1795 een einde kwam aan de lokale rechtspraak, kwam het Ambachtshuis in particuliere handen. In 1870 werd het aangekocht door jonkheer Hendrik Adolph Steengracht, heer van Duivenvoorde. Hij stelde het pand beschikbaar voor activiteiten van ingezetenen. Na zijn dood in 1912 schonk hij het gebouw en een som geld van fl. 5.000 voor onderhoud aan de gemeente Voorschoten met de bepaling dat het altijd ten algemenen nutte moest worden gebruikt.

In 1947 werden er plannen gemaakt voor een complete renovatie. Rijksmonumentenzorg ging akkoord met een totale restauratie op voorwaarde dat het naastgelegen Baljuwhuis daarbij betrokken zou worden en weer met het Ambachtshuis zou worden verbonden. Het bleef echter bij noodzakelijke reparaties aan het Ambachtshuis.

Het Baljuwhuis (rechts op foto)

De baljuw was een hoge rechtelijke ambtenaar die het recht vorderde. Wij zouden nu zeggen: de officier van justitie. Nadat het Ambachtshuis was voltooid, liet de ambachtsheer Johan van Wassenaer omstreeks 1640 er pal naast het Baljuwhuis bouwen voor baljuw Chrispijn van Mierop. Dat in de stijl van het Ambachtshuis en voorzien van banden van natuursteen tussen het metselwerk. De beide panden werden nauw met elkaar verbonden. Het Baljuwhuis had geen eigen voordeur. De baljuw en zijn familie maakten gebruik van de voordeur, de kelder en het toilet van het naastgelegen Ambachtshuis. Dit had vervelende consequenties voor hem want bij zijn vertrek als baljuw (1663) werd het hem verboden daar nog langer gebruik van te maken!

Omstreeks 1730 breidde de toenmalige baljuw Daniel Poyntz de woning uit met het deel wat aan de voor- en achterzijde iets uitsteekt. Gedurende de 17e en 18e eeuw bleef het Baljuwhuis de woning van de baljuwfamilies Poyntz en Boers. Later kreeg het andere functies en werd het onder andere door de

Hervormde kerk verhuurd aan rijke particulieren. Als laatste woonde er - van 1916 tot 1967 - de familie Grundeken die in het voorste gedeelte van het pand een slagerij had.

In 1964 werd het Baljuwhuis door de gemeente aangekocht met de bedoeling het in samenhang met het Ambachtshuis te renoveren. Het heeft nog een aantal jaren geduurd voordat de renovatie in 1982 gereed was. De bestaande indeling van de kamers in het 17e en 18e-eeuwse deel werd hierbij nagenoeg gehandhaafd. Alleen de muur tussen de twee voorkamers van het Baljuwhuis op de begane grond werd grotendeels weggebroken, zodat daar een grote ruimte is ontstaan voor wat nu het restaurant is. In de achterkamer bevindt zich in de monumentale schouw een prachtig schilderij van de 18e-eeuwse schilder Dirk Kuipers. De voorkamer op de eerste etage werd als 'Noortheykamer' met schilderijen en voorwerpen van het vermaarde opleidingsinstituut Noorthey (Veur-Voorschoten) ingericht. De zolder doet, net als die van het Ambachtshuis, dienst als expositieruimte en is via het trappenhuis en een lift bereikbaar. De zolders van beide panden staan met elkaar in verbinding via een trap.

Bron: Wim van den Eijkel en Jan Sloof.

Versie: september 2025



Foto links: De Baljuwhuis schouw van omstreeks 1740 met het authentieke boezemstuk van omstreeks 1765, voorstellende de Verzoening van Jacob en Esau, gemaakt door Dirk Kuipers en zijn vrouw Apolonia van den Blijk in opdracht van baljuw Adrianus Boers. Het schilderij is na 1964 meegenomen, maar in 2019 geschonken door Lia van Grundeken, dochter van slager Cornelis Johannes Grundeken. Het schilderij en zijn authentieke lijst zijn gerestaureerd door Jan Berghuis.

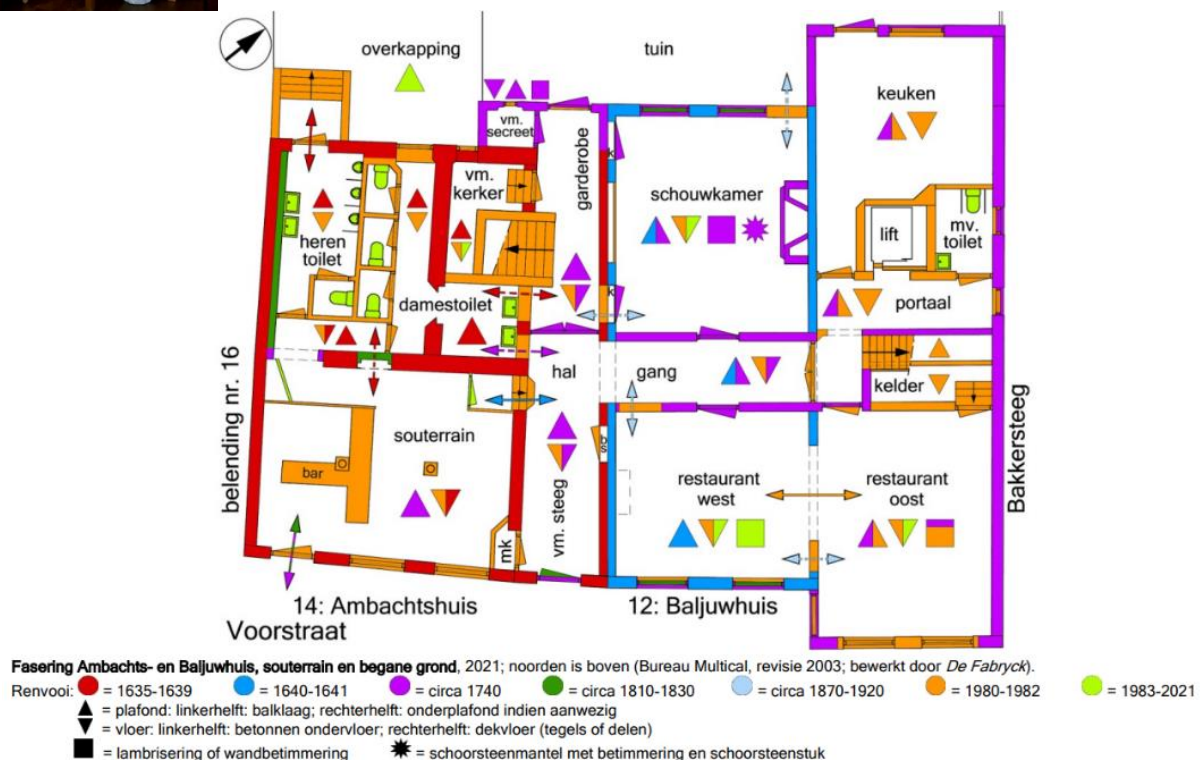


Foto schouw en plattegrond: Heijenbrok, J., Steenmeijer, G. 2021. Waardestellend bouwhistorisch onderzoek. De Fabryck.